

**ALDONA WIKTORSKA-ŚWIĘCKA
WIOLETTA SUSMANEK**

INICJATYWA LOKALNA
BUDŻET OBYWATELSKI
KONSULTACJE SPOŁECZNE
ZEBRANIA WIEJSKIE
RADY DZIELNIC
RADY OSIEDLOWE
PROGRAMY WSPÓŁPRACY
LOKALNE GRUPY DZIAŁANIA
GMINNE RADY MŁODZIEŻY
GMINNE RADY SENIORA
RADY DZIAŁALNOŚCI POŻYTKU PUBLICZNEGO

LOKALNE MAŁE GOVERNANCE

BUSOLA INICJATYW POZARZĄDOWYCH

LOKALNE MAŁE GOVERNANCE

Aldona Wiktorska-Święcka
Wioletta Susmanek

Grafika
Ernest Moskała

Skład i łamanie:
Krzysztof Kaszewski

Druk i oprawa
XXX

Wydawca
Fundacja Busola Inicjatyw Pozarządowych
busolaport.pl

© Fundacja Busola Inicjatyw Pozarządowych, 2025

Sfinansowano ze środków Narodowego Instytutu Wolności –
Centrum Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego w ramach
Rządowego Programu Fundusz Inicjatyw Obywatelskich
NOWEFIO na lata 2021-2030

CO TO JEST LOCAL GOVERNANCE?

Local Governance, czyli lokalne współrządzenie, to stosowany w Unii Europejskiej model zarządzania publicznego, który zakłada włączenie obywateli, organizacji pozarządowych i innych podmiotów niepublicznych w procesy podejmowania decyzji lokalnych.

To zestaw procesów i relacji w samorządzie terytorialnym, poprzez który lokalne społeczności mają wpływ na zarządzanie własnymi sprawami i podejmowanie decyzji oddziałujących na ich codzienne życie.

Lokalne zarządzanie obejmuje szeroki zbiór uczestników, włączając przedstawicieli władz, organizacje społeczne, sektor prywatny oraz zwykłych obywateli. Podkreśla znaczenie udziału i zaangażowania społeczności w procesie podejmowania decyzji, których celem jest zapewnienie, że lokalne polityki odzwierciedlają potrzeby i priorytety lokalnej społeczności.

W Polsce ten model realizowany jest poprzez szereg instytucji i mechanizmów prawnych, choć jego pełne wdrożenie wciąż napotyka bariery wynikające z tradycji administracyjnych i postaw lokalnych liderów.

WSPÓŁRZĄDZENIE CZYLI WSPÓŁPRACA

Współrządenie oznacza, że władze lokalne nie podejmują decyzji same.

Innymi słowy, lokalne współrządenie to podejście, w którym mieszkańcy, organizacje społeczne, przedsiębiorcy, szkoły czy kluby sportowe stają się partnerami samorządu w zarządzaniu. Wspólnie planują, dyskutują, podejmują decyzje i realizują działania – od remontu boiska po organizację festynu. A następnie wspólnie oceniają efekty, poprawiają, jeśli coś nie działało jak należy, i razem promują sukcesy wynikające z partnerstwa i współpracy.

Współrządenie to zbiorowy wysiłek na rzecz osiągnięcia wspólnych celów. To praca zespołowa w partnerstwie. Władze lokalne nie podejmują decyzji same. Do dyskusji i działania zapraszają mieszkańców i grupy, które chcą aktywnie uczestniczyć w życiu swojej miejscowości.

Celem jest integracja bogatych zasobów będących w dyspozycji tych wszystkich podmiotów, zwłaszcza kompetencji i wiedzy, co ma prowadzić do lepszych rezultatów w dostarczaniu usług publicznych.

To od nas wszystkich zależy, jakie jest nasze otoczenie, i jakie będą plany na przyszłość. Każdy, młodszy czy starszy, może mieć na nie wpływ.

To nie jest tylko teoria. W Polsce mamy wiele narzędzi, które umożliwiają współzarządzanie w praktyce.

SPOSÓB NA LEPSZE ŻYCIE

Współzarządzanie daje poczucie wpływu, buduje zaufanie i więzi społeczne.

Decyzje podjęte razem są lepsze, bo uwzględniają różne perspektywy. Są bardziej dopasowane do potrzeb oraz budują więzi społeczne. To także sposób na oszczędności – mieszkańcy wnoszą wkład pracy, pomysły i czas, a gmina środki i organizację.

Lokalne współzrządzenie to nie tylko modne słowo – to sposób na życie w przyjaznej, aktywnej społeczności, ponieważ gwarantuje korzyści wszystkim:

- mieszkańcom – dając możliwość realizacji własnych pomysłów i poczucie rzeczywistej sprawczości;
- samorządowi – poprzez lepsze dopasowanie działań do potrzeb mieszkańców i oszczędności w budżecie;
- organizacjom pozarządowym – dając możliwości animowania społeczności i realizacji misji na rzecz dobra wspólnego.

Jednocześnie, pomimo istniejących narzędzi, wciąż pojawiają się ograniczenia w ich wykorzystywaniu.

Do kluczowych wyzwań i trudności należą:

- brak wiedzy o dostępnych narzędziach
- obawy przed formalnościami
- ograniczone zasoby mieszkańców
- brak zaufania do urzędu.

BARIERY DO POKONANIA

Mimo rozbudowanego systemu narzędzi, realizacja *local governance* napotyka w Polsce istotne przeszkody.

Badania¹ wskazują, że ponad połowa przedstawicieli gmin uważa, iż rządzenie w ramach sieci powiązań z różnymi podmiotami *nie powinno* mieć miejsca.

W polskiej praktyce samorządowej obywatele rzadko obejmują rolę arbitra, negocjatora czy moderatora polityk lokalnych. Wspólne wypracowanie rozstrzygnięć przez organy władzy i mieszkańców jest sporadycznie. Przeważa postawa podejmowania decyzji jednostronnie przez władze. Mimo to respondenci wskazują na konkretne potencjalne korzyści współrządzenia: lepsze dopasowanie oferty usług publicznych do potrzeb społecznych (68,8%), wypracowywanie lepszych decyzji przy uwzględnieniu pluralizmu poglądów (33,3%) oraz zwiększenie elastyczności procesu decyzyjnego (25,2%). Wyzwaniem pozostaje też aktywizacja społeczeństwa obywatelskiego, która wymaga kapitału społecznego, skutecznej polityki informacyjnej oraz przekonanych o słuszności partycypacji społecznej urzędników. Samorządowcy nierzadko postrzegają społeczeństwo uczestniczące w lokalnych decyzjach jako utrudnienie w sprawowaniu władzy.

¹ https://www.dbc.wroc.pl/Content/33015/Podgorniak-Krzykacz_Samorzad_Terytorialny_w_Warunkach_Governance.pdf

Trudno się temu dziwić. Dla władz samorządowych współrzędzenie oznacza dodatkowe procedury, koszty i obowiązki. Warto jednak zaznaczyć, że korzyści płynące ze współzarządzania są ogromne. To lepsze dopasowanie usług do potrzeb mieszkańców, większa elastyczność działań oraz rozwój społeczeństwa obywatelskiego. To wszystko jest ogromną wartością nie tylko w skali lokalnej, ale również całego kraju.

Wciąż uczymy się współpracować. Nie zawsze wszyscy urzędnicy lub mieszkańcy wiedzą, jak działa *local governance*, a czasem brakuje nam po prostu pewności siebie, energii lub odwagi.

Ale gdy spróbujemy współpracy, okazuje się, że decyzje podjęte razem są lepsze, celniej trafiają w potrzeby, a życie w społeczności staje się ciekawsze i bardziej przyjazne.

Najważniejsze, by się wspierać, niezależnie od rangi, stanowiska, doświadczenia czy wieku. W bogactwie różnorodności tkwi właśnie nasza siła.

Wspólnie możemy zmieniać i kształtować nasze lokalne życie na lepsze. Wystarczy chcieć i znaleźć czas. Władza lokalna daje coraz więcej przestrzeni do współrzędzenia nam wszystkim. Wykorzystajmy ją dla naszego dobra.

Nie bój się pytać, nie bój się działać.
Razem możemy więcej!

JAK MOŻEMY WSPÓŁRZĄDZIĆ?

W Polsce istnieje szeroki katalog narzędzi umożliwiających bezpośredni udział obywateli w zarządzaniu lokalną wspólnotą.

Inicyjatywa lokalna to jedno z najbardziej znanych narzędzi, dzięki któremu możemy sami – lub przez organizację pozarządową – zaproponować wspólne działania. Poświęcamy nasz czas i wiedzę, możemy nawet coś kupić, a gmina dokłada resztę.

Dzięki temu razem tworzymy wspólnotową wartość, dla siebie i sąsiadów.

Budżet obywatelski to chyba najbardziej znane narzędzie pozwalające mieszkańcom na udział w zarządzaniu pieniędzmi gminy. Każdy może zgłosić swój pomysł (nowy plac zabaw, remont boiska, warsztaty dla seniorów, festiwal muzyczny dla młodzieży) oraz zagłosować na projekt, który uważa za najlepszy. Co wybrane – zostaje zrobione!

Obywatelska inicjatywa uchwałodawcza to sposób zgłaszania własnych pomysłów w formie projektu uchwały. Jeśli mieszkańcy zbiorą odpowiednią liczbę podpisów pod swoim pomysłem, rada gminy musi się nim zająć i rozpatrzyć go oficjalnie. To ważna zmiana, bo głos lokalnej społeczności jest naprawdę słyszalny.

Konsultacje społeczne to narzędzie stosowane regularnie, gdy trzeba podjąć ważne decyzje mające wpływ na życie mieszkańców, na przykład zmiana granic dzielnicy, przeorganizowanie przestrzeni wokół szkoły czy stworzenie określonego programu dla seniorów. Każdy może wówczas wypowiedzieć się na ten temat. Może napisać co myśli albo po prostu przyjść na spotkanie i wziąć w nim aktywny udział.

Sołectwa to miejsca, gdzie mieszkańcy wsi mogą bezpośrednio uczestniczyć w rozmowach o lokalnych sprawach. Na zebraniu decydujemy o tym, na co przeznaczymy pieniądze z funduszu sołectkiego. Możemy omówić kwestie dotyczące remontu świetlicy, nowego boiska, festynu i innych spraw.

Rady dzielnic i rady osiedli w miastach odgrywają podobną rolę. Zbierają one pomysły mieszkańców i przekazują je dalej. Ważny jest tu każdy głos, więc wszyscy, w tym młodzież i seniorzy, mają szerokie pole do działania!

Panele obywatelskie to nowoczesny, ciekawy sposób dyskusji o konkretnych problemach. W panelu biorą udział losowo wybrane osoby, które poznają różne opinie i głosują na najlepsze rozwiązania dla całej społeczności. Takie panele organizowano w Gdańsku, Wrocławiu, Lublinie. Możliwe, że niedługo będą też w Twojej okolicy.

Lokalne Grupy Działania – to formalne partnerstwa terytorialne, które działają w ramach programu LEADER, a których głównym celem jest wspieranie rozwoju lokalnego poprzez współpracę trzech sektorów: publicznego (np. samorządy), społecznego (organizacje pozarządowe), prywatnego (przedsiębiorcy).

Gminne rady młodzieży, seniora, działalności pożytku publicznego to ciała doradcze i konsultacyjne działające przy jednostkach samorządu terytorialnego. Ich głównym celem jest włączanie różnych grup społecznych w procesy decyzyjne i tworzenie przestrzeni do dialogu z władzami lokalnymi.

Rady seniorów mogą pomagać urzędnikom w przygotowaniu programów dla starszych mieszkańców, organizacji zajęć i opieki, a także przypominać o innych ważnych sprawach.

Młodzieżowe rady gminy to okazja dla młodych ludzi, by nauczyć się, jak działa samorząd, podsunąć nowe pomysły dla szkolnych rówieśników, zadbać o rozrywkę, sport albo edukację. Obie grupy mogą razem budować mosty między pokoleniami!

Współpraca z organizacjami pozarządowymi następuje coraz częściej. Coraz więcej gmin współpracuje z lokalnymi stowarzyszeniami, klubami czy fundacjami. Raz w roku gminy przygotowują program współpracy, w którym zapisują na co wspólnie zamierzają wydać pieniądze i jakie podjąć działania dla

mieszkańców (np. szkolenia komputerowe dla seniorów, warsztaty artystyczne dla młodzieży).

Mieszkańcy uczestniczą w tych projektach, zgłaszają swoje propozycje i oceniają skutki podejmowanych działań.

KOMITET
DO SPRAW
POŻYTKU
PUBLICZNEGO

Narodowy Instytut Wolności
Instytut na rzecz demokracji i rozwoju

Sfinansowano ze środków Narodowego Instytutu Wolności –
Centrum Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego
w ramach Rządowego Programu Fundusz Inicjatyw Obywatelskich
NOWERO na lata 2021-2030

Rządowy Program
Fundusz Inicjatyw
Obywatelskich
na lata 2021-2030
NOWE FIO

CZY WSPÓŁRZĄDZENIE TO MODA?

Nie – to konieczność.

Dlaczego? Bo samorządy nie rozwiążą wszystkich problemów same. Współzarządzanie wzmacnia więzi, zwiększa efektywność i pozwala reagować na nowe wyzwania skuteczniej. Wpisuje się w europejski trend współtworzenia usług publicznych – proces, w którym różne strony razem planują, realizują i ponoszą odpowiedzialność.

JAK ZACZAĆ WSPÓŁZARZĄDZAĆ?

Najpierw wypracuj zarys jakiegoś pomysłu.

Powinno to być coś ważnego dla społeczności lokalnej, na przykład zajęcia dla dzieci, poprawa estetyki podwórza, miejsce do spotkań. Następnie:

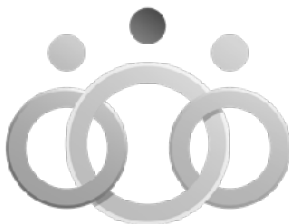
- Zgłoś ten pomysł osobom, z którymi chcesz współpracować.
- Zbuduj **grupę działania** – zbierz kilka osób, które popierają twój pomysł.
- Przygotuj wniosek – jasno opisz cel, działania i wkład mieszkańców.
- Dbaj o komunikację – informuj lokalną społeczność o postępach.

PRZYKŁAD Z ŻYCIA WZIĘTY

Gdy w twojej okolicy brakuje placu zabaw dla dzieci.

Zamiast czekać, aż gmina zrobi coś sama z siebie, możesz zgłosić pomysł utworzenia takiego miejsca w ramach **budżetu obywatelskiego**. Jeśli mieszkańcy go poprą, projekt zostanie zrealizowany.

Proste? Tak właśnie działa współzarządzanie w praktyce!

PRZYKŁADOWA LISTA SPRAW

Do zrobienia w naszym otoczeniu

Ustalmy listę problemów, wyzwań lub barier w naszej okolicy, które chcielibyśmy rozwiązać.

Najczęściej wymieniana się następujące:

- niska aktywność obywatelska;
mieszkańcy rzadko angażują się w sprawy publiczne,
- brak przestrzeni integracyjnych:
w gminie brakuje miejsca do spotkań, działań kulturalnych i społecznych,
- ograniczone zasoby samorządu:
trudności finansowe, brak środków na dodatkowe zadania publiczne,
- słaba komunikacja między mieszkańcami a samorządem:
brak mechanizmów współpracy i zaufania,
- potrzeba rewitalizacji przestrzeni:
zaniedbane podwórka, problemy z estetyką w przestrzeni publicznej,
- niewystarczająca oferta kulturalna i edukacyjna:
szczególnie dla młodzieży i seniorów,
- problemy z dostępnością usług:
szczególnie dla osób z niepełnosprawnościami,
- brak poczucia wpływu na decyzje lokalne:
mieszkańcy czują się pomijani w procesach decyzyjnych.

W takich okolicznościach pojawia się pytanie: w jaki sposób można zaangażować mieszkańców, by wspólnie rozwiązać występujące problemy?

Jedną z odpowiedzi jest wdrożenie **inicjatywy lokalnej**. To wymienione wcześniej jedno z narzędzi *local governance*, które pozwala skutecznie reagować na różne wyzwania.

W ramach inicjatywy lokalnej można zorganizować warsztaty, spotkania integracyjne, konsultacje społeczne – w których mieszkańcy stają się współrealizatorami zadań publicznych. Wkład mieszkańców jest wartościowy (może to być praca społeczna, wkład rzeczowy lub finansowy), co zmniejsza koszty realizacji zadań publicznych na rzecz lokalnej społeczności.

Inicjatywa lokalna daje mieszkańcom formalne narzędzie do zgłaszania wniosków i współdecydowania o realizacji zadań. To nie jest projekt grantowy ani forma zlecenia zadania. To współpraca, w której mieszkańcy i lokalny samorząd są równorzędnymi partnerami.

INICJATYWA LOKALNA W PRAKTYCE

Jeśli chcesz współzarządzać,
wypróbuj inicjatywę lokalną.

Inicjatywa lokalna to rozwiązanie prawne wprowadzone do polskiego systemu w 2010 roku. Jest ono zapisane w ustawie o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie.

Inicjatywa lokalna to szczególna forma współpracy mieszkańców z jednostkami samorządu terytorialnego przy realizacji zadań publicznych. Jej istotą jest wspólne planowanie, realizacja i odpowiedzialność za dane przedsięwzięcie, a nie zlecenie zadania mieszkańcom. Strony – samorząd i mieszkańcy – są równorzędnymi partnerami, co oznacza, że określają wzajemne zadania i ponoszą współodpowiedzialność za efekt działań.

Jest to najwyższa forma partycypacji obywatelskiej, ponieważ mieszkańcy stają się współrealizatorami zadań publicznych, a nie tylko odbiorcami usług. Jej celem jest wykorzystanie potencjału społecznego i aktywizacja mieszkańców do „brania spraw w swoje ręce” – na przykład poprzez wkład pracy społecznej, rzeczowy lub finansowy w realizację przedsięwzięcia.

W praktyce oznacza to, że mieszkańcy mogą złożyć wniosek do gminy o realizację zadania publicznego, a samorząd – jeśli uzna je za celowe – współfinansuje i współorganizuje projekt.

To narzędzie pozwala rozwiązywać lokalne problemy, rozwijać przestrzeń publiczną, kulturę, edukację czy działania

proekologiczne, przy jednoczesnym budowaniu więzi społecznych i zaufania między mieszkańcami a samorządem. W praktyce oznacza możliwość złożenia wniosku przez mieszkańców do gminy (bezpośrednio lub przez organizację pozarządową) o wspólną realizację zadania publicznego.

Kluczowe jest słowo „wspólną” – obie strony angażują się w przedsięwzięcie, dzieląc odpowiedzialność, zasoby i pomysły. Mieszkańcy mogą wnieść wkład pracy społecznej, rzeczowy lub finansowy, a samorząd – środki, zasoby i wsparcie organizacyjne.

Jak inicjatywa lokalna działa w praktyce?

Wniosek o inicjatywę lokalną można złożyć w dowolnym czasie, kiedykolwiek. Warto jednak pamiętać o kalendarzu budżetowym gminy – najlepszy moment to jesień, gdy planowane są wydatki na kolejny rok.

Zasadniczo procedura jest prosta: mieszkańcy zgłaszają pomysł, samorząd ocenia jego zgodność z zadaniami publicznymi i możliwościami finansowymi, a następnie wspólnie ustala szczegóły realizacji. Kluczowe jest zaangażowanie obu stron – nie tylko w podpisaniu umowy, ale w całym procesie: od planowania po wykonanie. A potem już trzeba tylko wziąć się do dzieła! Wdrażać zaplanowane działania, we współpracy, po partnersku i w ten sposób poprawiać otoczenie i warunki życia w swojej wspólnocie samorządowej!

Czego obawiają się mieszkańcy?

Najczęstszymi barierami dla mieszkańców przy korzystaniu z inicjatywy lokalnej są:

- brak wiedzy o istnieniu inicjatywy lokalnej (nasze praktyki wykazały niską świadomość tego narzędzia oraz faktu, że jest dostępne dla każdego mieszkańca);
- złożoność procedur (konieczność przygotowania wniosku zgodnie z uchwałą i przepisami KPA może zniechęcać osoby bez doświadczenia);
- obawy przed formalnościami (np. przed „urzędowym językiem”, niepewność co do wymogów prawnych i dokumentacji);
- brak poczucia wpływu obywatela (tj. przekonanie, że „gmina i tak zrobi po swojemu”, co obniża motywację do składania wniosków);
- ograniczone zasoby mieszkańców – wymóg wkładu własnego (praca społeczna, wkład rzeczowy lub finansowy) może być barierą dla mniej zamożnych;
- długi czas oczekiwania na decyzję (procedury budżetowe i administracyjne powodują, że realizacja pomysłu nie jest natychmiastowa);
- brak doświadczenia w pracy projektowej (trudności w opisie problemu, celu, działań i rezultatów w sposób wymagany przez urząd).

Czego obawia się samorząd?

Najczęstsze bariery dla samorządu przy wdrażaniu inicjatywy lokalnej to:

- procedur prawnych i administracyjnych (konieczność stosowania przepisów KPA i prawa zamówień publicznych wydłuża proces i komplikuje realizację;
- brak dedykowanych środków w budżecie (trudności w wydzieleniu puli na inicjatywy lokalne, szczególnie w sytuacji ograniczonych finansów gminy);
- obciążenie kadrowe (potrzeba wyznaczenia osób odpowiedzialnych za inicjatywę lokalną w urzędzie, co wymaga dodatkowych zasobów);
- niski poziom świadomości urzędników (brak wiedzy o mechanizmie inicjatywy lokalnej i jego potencjale może powodować opór lub brak zaangażowania);
- ryzyko formalizmu i biurokracji (konieczność uchwały określającej tryb i kryteria oceny wniosków – brak procedur blokuje wdrożenie inicjatywy lokalnej);
- obawy przed utratą kontroli (niektóre samorządy obawiają się, że zbyt duża aktywność mieszkańców utrudni zarządzanie zadaniami publicznymi);
- postrzeganie inicjatywy lokalnej jako dodatkowych kosztów (zamiast traktować inicjatywę lokalną jako alternatywną formę realizacji zadań, bywa ona odbierana jako dodatkowe, kosztotwórcze zadania);
- ryzyko sporów (konkurencyjność ofert w trybie konkursowym może prowadzić do odwołań).

ZARZĄDZANIE LOKALNYM ROZWOJEM

Inicjatywa lokalna jest niezbywalną formą zarządzania lokalnym rozwojem.

Inicjatywa lokalna była i pozostaje najbardziej optymalnym narzędziem aktualnego podejścia do zarządzania publicznego, które w Unii Europejskiej określane jest mianem „współtworzenia” (ang. *co-creation*).

Współtworzenie to proces, w którym różne strony – tu mieszkańcy, samorząd, organizacje – wspólnie planują, realizują i ponoszą odpowiedzialność za projekt lub usługę. Do kluczowych cech współtworzenia należą:

- partnerstwo – każda strona wnosi zasoby (pomysły, czas, środki) i ma wpływ na decyzje;
- wspólne planowanie – nie tylko konsultacja, ale także aktywne uczestnictwo w tworzeniu rozwiązań;
- dzielenie się odpowiedzialnością – efekt końcowy jest wynikiem pracy wszystkich zaangażowanych;
- orientacja na potrzeby – rozwiązania powstają w odpowiedzi na realne problemy społeczności.

W kontekście inicjatywy lokalnej współtworzenie oznacza, że mieszkańcy i samorząd są równorzędnymi realizatorami zadań publicznych, a nie tylko „zlecającym” i „wykonawcą”. To najwyższa forma współpracy na szczeblu lokalnym, bo daje mieszkańcom poczucie wpływu i odpowiedzialności za otoczenie. To dowód na istnienie dojrzałej demokracji i społeczeństwa obywatelskiego we wspólnocie samorządowej.

Inicjatywa lokalna jest narzędziem wspierającym współtworzenie ze względu na szereg specyficznych cech:

- to mechanizm prawny, który umożliwia mieszkańcom formalne zgłaszanie pomysłów i wspólną realizację zadań publicznych z samorządem;
- grupy działania, tworzone w społeczności lokalnej, aby wspólnie diagnozować problemy, planować i realizować projekty;
- konsultacje społeczne i debaty publiczne (spotkania, warsztaty, przestrzenie do wymiany pomysłów i wspólnego ustalania priorytetów);
- formularze wniosków (ujednolicone dokumenty ułatwiają mieszkańcom składanie propozycji i porównywanie ich przez samorząd);
- partnerstwa z NGO i instytucjami lokalnymi (NGO pełnią rolę animatorów, wspierają mieszkańców w przygotowaniu wniosków i realizacji działań);
- budżet obywatelski (jako mechanizm komplementarny), choć nie jest tym samym co inicjatywa lokalna, może wspierać współtworzenie poprzez finansowanie projektów wybranych przez mieszkańców);
- platformy online i media społecznościowe (narzędzia do komunikacji, zbierania opinii, promocji projektów i angażowania społeczności);
- procedury oceny wniosków o inicjatywę lokalną (jasne kryteria i uchwały samorządu zapewniają transparentność i równość stron).

ZŁOTY STANDARD

Weźmy inicjatywę lokalną we własne ręce!

Jeśli chcesz poprawić estetykę otoczenia, stworzyć zajęcia dla dzieci, miejsca spotkań – masz narzędzie.

Inicjatywa lokalna to szansa na skuteczne i dobre działanie. Zaproponuj pomysł, zbuduj grupę działania, zaangażuj lokalny samorząd. Razem możecie zrobić więcej! Jak?

1. Buduj partnerstwo z samorządem

- Traktuj gminę jako partnera, a nie sponsora. Inicjatywa lokalna opiera się na równości stron – wspólne planowanie, realizacja i odpowiedzialność.
- Ustal, kto w urzędzie odpowiada za inicjatywę lokalną. To ułatwi komunikację i przyspieszy procedury.

2. Angażuj mieszkańców od początku

- Zanim złożysz wniosek, zbuduj grupę działania, czyli osoby, które będą motorem projektu. W grupie działa się skuteczniej. Łatwiej przekonać samorząd do współpracy.
- Organizuj debaty i spotkania. Wspólne określenie problemu i celu zwiększa zaangażowanie społeczności i poczucie wpływu.

3. Przygotuj dobry wniosek

- Wniosek musi jasno wskazywać cel, zakres działań, wkład mieszkańców (praca społeczna, wkład rzeczowy, finansowy).
- Im większe poparcie społeczne dla inicjatywy, tym większa szansa na pozytywną decyzję.
- Sprawdź kryteria oceny (zgodność z zadaniami gminy, celowość, liczba beneficjentów).

4. Planuj w odpowiednim czasie

- Najlepszy moment na składanie wniosków to jesień (wrzesień) – wtedy powstaje projekt budżetu gminy na kolejny rok.
- W przypadku konkursów – śledź ogłoszenia i terminy naborów (często czerwiec–wrzesień).

5. Wykorzystaj różne formy wkładu

- Nie zawsze potrzebne są duże pieniądze – liczy się praca społeczna, materiały, czas.
- Wkład mieszkańców zwiększa szanse na realizację projektu i obniża koszty dla gminy.

6. Dbaj o komunikację i transparentność

- Informuj społeczność o postępach – wykorzystuj social media, tablice ogłoszeń, lokalne portale.
- Jasne zasady i otwartość budują zaufanie i ułatwiają kolejne inicjatywy.

7. Ustal normy i zasady pracy w grupie

- Na pierwszych spotkaniach wypracuj zasady i normy współpracy (szacunek, równość, podział zadań).
- Konflikty najczęściej wynikają z braku jasnych zasad. Zapobiegaj im od początku.

8. Myśl długofalowo

- Po zakończeniu projektu wykorzystaj potencjał grupy – zaproponuj kolejne działania.
- Pamiętaj: budowanie trwałych relacji z mieszkańcami i samorządem to inwestycja w przyszłość!

ŚWIADOMOŚĆ INICJATYWY LOKALNEJ

Pomimo piętnastu lat doświadczeń, inicjatywa lokalna nadal nie jest w Polsce odpowiednio powszechna.

Co więcej, wiedza o jej możliwościach i korzyściach wydaje się być mocno limitowana. Dlatego warto upowszechniać to narzędzie, a pomocne w tym mogą być niżej wymienione inicjatywy:

- kampanie informacyjne w gminie (plakaty, ulotki itp. w urzędzie, szkołach, bibliotekach, domach kultury);
- spotkania i konsultacje społeczne (debaty, warsztaty) by mieszkańcy poznali inicjatywę lokalną);
- media lokalne i social media (np. posty na Facebooku gminy, artykuły w lokalnej prasie, newslettery);
- szkoły i organizacje pozarządowe jako ambasadorzy (włączenie NGO, klubów sportowych i rad osiedli do informowania mieszkańców i edukacji młodzieży – lekcje obywatelskie o inicjatywie lokalnej);
- proste procedury i formularze (udostępnienie wzorów wniosków online i w urzędzie, instrukcja „krok po kroku” jak złożyć wniosek);
- programy grantowe i konkursy (ogłaszanie konkursów na inicjatywy lokalne z nagłośnieniem w mediach);
- pokazywanie korzyści (podkreślanie, że inicjatywa lokalna to realny wpływ na otoczenie, integracja i oszczędności dla gminy).

Local Governance działa
w wielu miejscach w Unii Europejskiej.

Dlaczego nie miałoby działać
w Twojej gminie?

Zrób pierwszy krok!

Wejdź na naszą stronę
i ściągnij poradnik:

*„ABC pozyskiwania środków finansowych
dla małych i nowych organizacji, akcji,
kół i grup nieformalnych”*

<http://www.busolaport.pl/>

ABC POZYSKIWANIA ŚRODKÓW FINANSOWYCH

**Dla małych jak i nowych organizacji,
akcji, kół, grup nieformalnych.**

W ramach projektu "Małe organizacje – Ważny głos".
Projekt finansowany ze środków NIW GRSO Programu
NOWEFIO 2021–2030.

Aldona Wiktorska-Święcka

Badaczka, edukatorka, praktyk zrównoważonych modeli zarządczych i polityk społecznych samorządu terytorialnego.

Wioletta Susmanek

Doradca samorządowców, urzędników, liderów społecznych i NGO.
Animatorka lokalnych grup nieformalnych, pedagog, wykładowczyni, była radna.

 **KOMITET
DO SPRAW
POŻYTKU
PUBLICZNEGO**

 NIW
Narodowy Instytut Wolności
Instytut Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego

Małe organizacje Ważny głos

Sfinansowano ze środków Narodowego Instytutu Wolności –
Centrum Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego
w ramach Rządowego Programu Fundusz Inicjatyw Obywatelskich
NOWEFIO na lata 2021-2030

 **FUNDACJA
BUŚOLA INICJATYW
POZARZĄDOWYCH**
Rządowy Program
Fundusz Inicjatyw
Obywatelskich
na lata 2021-2030
NOWE FIO